

7074.

523.892

HA 3.133

ERDÉLYI MÚZEUM.

AZ

ERDÉLYI MÚZEUM-EGYLET BÖLCSELET-, NYELV- ÉS TÖRTÉNET-
TUDOMÁNYI SZAKOSZTÁLYÁNAK KIADVÁNYA

X. KÖTET.

SZERKESZTETTÉK

SZINNYEI JÓZSEF

ÉS

SZÁDECZKY LAJOS.

TITKÁR.

496. M. J. 80.
P. 27. 80
93.

KOLOZSVÁR.

AJTAI K. ALBERT SAJTÓJA.

1893.

ERDÉLYI MŰZÉUM

17

ERDÉLYI MŰZÉUMI MEGYEI MŰKÖZMŰVELŐSÉG ÉS TÖRTÉNETI-
TUDOMÁNYOS KUTATÓKÖZPONT

X. KÖTET

1975

SZABÓCSKY LÁJOS

SZABÓCSKY LÁJOS

ORSZ. SZELCHENYI KÖNYVTÁR

Riportári növedéknapló

1975 év 258 sz.

TARTALOM.

I. Értékezesek.

	Lap
<i>Bayer József</i> : Katona József írta-e a „Tündér Almá“-t.	153
<i>Békésy Károly dr.</i> : A természettudományi felfogás a politikában. 220. 323. 401.	449
<i>Enyedi Mátyás</i> : Szemelvények a talmudból	40. 102.
<i>Felméri Lajos dr.</i> : A néptanítók helyzete ezelőtt száz esztendővel	175
<i>Felméri Lajos dr.</i> : Nők a társadalomban	489
<i>Gyalui Farkas dr.</i> : Bethlen Gábor lakodalma	183
<i>Hegedűs István dr.</i> : Horatius „Ars poetica“-ja	269. 377
<i>Hölmel Lajos</i> levele Teleki Samu grófhoz. A legújabb afrikai expeditió. Sz. L.	365
<i>Imre Lajos</i> : A magyar Faust 158.	236
<i>Kanyaró Ferencz</i> : Régi magyar virágénekek	69
<i>Kuun Géza gróf</i> : Adalékok Ázsia s Kelet-Európa etnographiájához a IX-ik s X-ik században 433.	507
<i>Márki Sándor dr.</i> : Egy magyar humanista (Maximilianus Transylvanus)	23
<i>Márki Sándor dr.</i> : Orosz-magyar érintkezések Mátyás és a Jagellók korában	545
<i>Pecz Vilmos dr.</i> : Az újjörög nyelv 291	
<i>Pór Antal</i> : Az erdélyi vajdák sorozata a XIV. sz. végeig	1
<i>Pór Antal</i> : A Bánk-bán kérdéshez 443	
<i>Szamosi János dr.</i> : Egy régi görög álmoskönyvről	205
<i>Szádeczky Lajos</i> : Az erdélyi fejedelemség politikájának vezéreszméi	145
<i>Werthner Mór dr.</i> : Szécsényi Tamás, erdélyi vajda	119
<i>Wertner Mór dr.</i> : Észrevételek Pór Antal „Erdélyi vajdák“ cz. cikkére	512
— — Mizse nádor és családja	584

II. Irodalmi szemle.

I. Hazai irodalom.

	Lap
<i>Balásy Dénes</i> : Nyelv, nemzetiség, nemzet. M—r.	588
<i>Béthy Zolt</i> (szerk.): A magyar irodalom története	191
<i>Berger A.</i> : A besztercei levéltár oklevelei. <i>Veress Endre</i>	474
<i>Borovszky Samu</i> : A honfoglalás története. T. I.	590
<i>Bunyitay V.</i> : A gyulafehérvári székesegyház. <i>Szádeczky L.</i>	527
<i>Dankó József</i> : Vetus hymnarium ecclesiasticum Hungariae r-l. 257	
<i>Findly Henrik</i> : A besztercei szószedet. Q.	135
<i>Fermedzin E.</i> : Bosnya oklevéltára. <i>Pór Antal</i>	530
<i>Havass Rezső</i> : Magyar földrajzi könyvtár. M—r.	347
<i>Kassai Gusztáv</i> : Plátó tanulmánya. <i>Pecz Vilmos</i>	533
<i>A kolozsvári egyetem</i> könyvtári czímjegyzéke. W.	196
<i>Kolosvári S.</i> és <i>Óvári K.</i> : A tiszántúli törvényhatóságok jogszabályai. M—r.	51
<i>Kuun Géza gróf</i> : Relationum Hungarorum cum oriente stb. historia. I. k.	344
<i>Lázár Gyula</i> : Angolország történelme <i>Márki Sándor</i>	468
<i>Márki Sándor</i> : Pévó lázadása. G. S.	345
<i>Riedl Frigyes</i> : Az egységes középiskola. H. S.	254
<i>Szamoto István</i> : Régi magyar utazók Európában 1532—1770. <i>Márki Sándor</i>	414
<i>Széchy Károly</i> : A pannoniai ének H. S.	344
<i>Szinnyei József</i> : Magyar Tájszótár <i>Melich János</i>	592
<i>Thaly Kálmán</i> : A Bercsényi család. —y.	136
<i>Thúry József</i> : Török történetirők. <i>Szádeczky Lajos</i>	410

	Lap
<i>Vajda Emil</i> : Komárom hőse (Klapka Gy. élete). <i>Sz. L.</i> . . .	591
<i>Wertner Mór</i> : IV. Béla király. — <i>ys.</i>	417
2. Külföldi irodalom.	
Az „ <i>Athena</i> ” és „ <i>Archeia</i> ” athenaei folyóiratok. <i>P. V.</i>	139
<i>Aulard J. A.</i> : Le culte de la raison et le culte de l' être suprême. <i>G. S.</i>	57
<i>Brugmann</i> és <i>Delbrück</i> : Az indogermán nyelvek mondattana. <i>Szamosi J.</i>	471
<i>Constantinides M.</i> : Neellenica, an introduction to modern Greek. <i>y.</i>	349
<i>Guhl</i> és <i>Koner</i> : A görögök és rómaiak élete. <i>Szamosi János</i>	470
<i>Hanotaux G.</i> : Richelieu bibornok ifjúsága. <i>G. S.</i>	593
<i>Halziadakis</i> új-görög nyelvtudományi munkája. <i>Pecz Vilmos</i>	473
XIV. Lajos leányának fogságában írt emlékirata. <i>Ferenzi Zoltán.</i>	351
<i>Lavisse E.</i> : Nagy Frigyes trónralépése előtt. <i>G. S.</i>	594
<i>Lévy Arthur</i> : Napoleon anyja. <i>M—r.</i>	193
<i>Paulys</i> Real-Encyclopaedie d. class. Alterthumwissenschaft. <i>Szamosi Prellwitz W.</i> : Ethym. Wörterbuch der griechischen Sprache. — <i>e—</i>	416
<i>Schäublin Fr.</i> : Über den platonischen Dialog Kratylos <i>P.</i>	260
<i>Stending H.</i> : Griechische und Römische Mythologie	351
<i>To'ztoj</i> vallása. <i>Felméri Lajos</i>	193
<i>Wirchow Rudolf</i> : Lernen und forsch. <i>F. L.</i>	407
	52
III. Különfélék.	
Latin mondattani megjegyzések. <i>P. V.</i>	140
A porosz egyetemek költségvetése 1893—93. <i>fl.</i>	141
Középiskolai tanítás költségei Angolországban. <i>fl.</i>	141
Nők, mint vizsgáló-bizottsági tagok Islandban. <i>fl.</i>	141
A skót egyetemi bizottság <i>fl.</i>	141
A német egyetemek népessége, 1892. <i>fl.</i>	198
Ausztria és Magyarország egyetemei költségvetése 1892. <i>f.</i>	200
Vallásügyi congressus. <i>f.</i>	201
Spanyolo. és a koldus néptanító. <i>f.</i>	201
Apáti Ferencz feddő éneke. <i>Kanaryó Ferencz</i>	263

	Lap
Bethlen Gábor diadal-éneke. <i>Kanaryó F.</i>	263
Egyetemek reductiója Olaszorsz. <i>fl.</i>	263
A főiskolák demokratikus ligája. <i>fl.</i>	263
A spanyol egyetemek költségvetése. <i>fl.</i>	358
Az olasz egyetemek népessége. <i>F. L.</i>	359
Nádudvari Péter életrajzához. <i>Gy. F.</i>	361
Szinnyei József kinevezteise	419
Báthory I. orosz hadjáratairól. <i>P. L.</i>	419
<i>Moldován G.</i> : Politikai szédelés. 420	420
Az Erd. Országgy. Emlékek XVI. k.	420
Az Erd. Irodalmi Társ. Évkönyve	420
A sepsi-szentgyörgvi székely Mikócollegium története	420
A székely-udvarhelyi ev. ref. collegium története	420
A tanintézetek története	420
Szabó Ferencz: Tört. Nép- és Földr. Könyvtára	420
Udvarhely vármegye története	421
A kolozsvári egyetemen új tanszék Tóth Ede siri beszéde színésztársra felett. <i>Pap Károly</i>	477
A Hunyadiak várában	480
Svájcz egyetemei. <i>F. L.</i>	482
Udvarhely megye monographiája	483
Hunyad megye története	483
A sz. udvarhely m. k. á. főreáliskola története.	483
Történeti tanulmányút Kolozsvártól V.-Hunyadig. — <i>ys.</i>	536
Középkutatás Oláhországban. <i>F. L.</i>	539
Positivizmus és socializmus. <i>F. L.</i>	541
A Magyar Könyv-szemle új folyama Gyarmathi Sámuelről. <i>Ferenzi Z.</i>	596
Színészeti jub. Emlékkönyv. — <i>ys.</i>	597
Dr. Horváth Ö. 3 munkája. — <i>ys.</i>	597
Reclus Elisée egyet. tanársága. <i>F.</i>	598
A szent-pétersvári egyetem. <i>F.</i>	598
A francia és angol egyetemek. <i>F.</i>	598
A Franklin újabb kiadásai	599
<i>Repertorium.</i> Összeállította <i>Gyalui Farkas</i>	59. 141. 202. 265. 362
<i>Folyóiratok</i>	421. 484. 542. 600
<i>Új könyvek</i>	487
<i>Az Erdélyi Muzéum-Egylet közgyűlése</i>	424
<i>Szakosztályi Értesítő</i> 61. 144. 364. 602. és a borítékon.	431
<i>A szako. tagjai és előfizetői</i> 1893.	64
<i>Tagdíj</i> fizetések nyugtázása és a borítékon.	144

ERDÉLYI MÚZEUM

X. kötet.

1893.

I. füzet.

Az erdélyi vajdák sorozata a XIV. század végeig.

A világi országnagyok, vagyis — mint akkor hitták — a királyi bárók rangfokozata a XIV. század végeig nem állapodott meg véglegesen. Csak a két szélső fokban, a legfelsőben, melyen a királyi udvari ispán állott, kit az idegenek *magnus comes*-nek, *Gross-Graf*-nak hitták, a mit — úgy tetszik — a nádor-ispán szó is kifejez, és a legalsóban, a pozsonyi ispánéban hozott a gyakorlat lassankint megállapodást. A többi országnagyok közt mintha lett volna némi különbség; az első sorban a királyi udvarbíró, erdélyi vajda, szlavon bán és királyi tárnokmester állottak, míg a többi udvarnokok mesterei s egyéb bánok, valamint a királyné bárói a hátsó sorban foglaltak helyet. De kivételt e szabály alól is tudunk eleget, ha tudniillik nem a méltóság a személynek, hanem a személyes tekintély adott súlyt a méltóságnak.

Az erdélyi vajdaságot rendszeren a harmadik, negyedik, sőt még alantabb fokon említik a királyi privilegiumok záradékai; pedig tagadhatatlan, a leghatalmasabb, talán a legjövődelmesebb is volt az ország főméltóságai közt. Az erdélyi vajda ezen állása alighanem összefüggött Erdélynek, eddig még kellőn föl nem derített történetével a XI. sőt a XII. században.

A vajda Erdélyben a király helytartója, nádor, országbíró és hadnagy volt egy személyben. Az első, kit e helytartók közt ismerünk, Mercurius, még erdélyi fejedelem (*princeps*) címet viselt; a magyar nyelvszokás a vajdát később is herczegnek nevezte¹⁾; és hogy ama Mercuriustól hatvanhárom éven keresztül se fejedelmet, se vajdát nem tudunk Erdélyből: mindezek még megfejtendő történeti enigmák.

Még az erdélyi vajdák kielégítő névsorát sem bírjuk! Ennek oka nem a jóakarati hiányában, de a feladat nehézségében keresendő. Okoz-

¹⁾ Így a Margit legendája: „ott vala... Matyus ban, ky vala erdely herczeg.” *Pray* kiadása 345. l.

zák pedig e nehézséget a nem pontos történeti adatok, noha a megbízható történeti adatok sehol se volnának annyira kívánatosak, mint éppen a gyakran váltakozó erdélyi vajdák névsora megállapításánál. Ezek helyett találunk, kivált a XIII. század második felében több hasonló nevű vajdát, kiket megkülönböztetni vajmi nehéz; történeti kútfőink mai elégtelensége mellett, lehetetlen.

Nehezíti a feladatot azon körülmény is, hogy ugyanegy időben több vajdával találkozunk. Nem mintha többen együtt viselték volna az erdélyi vajdai méltóságot, mire a XV. századig adatunk nincs ¹⁾, hanem mert a hivataloktól visszalépett vajdák tovább is viselték címöket, mire nézve okleveleink számtalan példával szolgálnak; sőt olyanok is viselték a vajdai címet, kikről eddig nem lehet megbizonyítani, hogy tényleges vajdák valaha is voltak. Ezzel azonban nem azt akarom állítani, mintha királyaink a pusztá *vajda*-címet osztották volna; legfőleg azt gyanítom, hogy lehettek a király által kinevezett vajdák, kik noha méltóságokat el nem foglalhatták, annak címét viselték.

E tényleges körülmények nagy óvatosságra intenek, midőn az erdélyi vajdák évrendi sorozatát összeállítani szándékozunk, nehogy valóságos vajdának írjunk valakit akkor, mikoron az csak címés vajda volt.

A különbséget a valóságos és címés, a hivatalban levő és hivataltól megvált (vagy azt el se foglalt) vajda közt abban találtam, hogy míg ez utóbbi egyszerűen *vajdának* mondatik okleveleinkben, a tényleg hivatalban levő *erdélyi vajdának* és később többnyire *szolnoki ispánnak* is neveztetik.

E szabály csaknem mindig megvallotta magát — természetesen a tatárjárás után, mióta a magyar korona alá több oly tartomány tartozott, melyek kormányzóit vajdáknak címezték. Mert a tatárjárás előtt a tényleges erdélyi vajdát is egyszerűen csak vajdának nevezték. szószaporításnak találván az *erdélyi* vagy *erdőntúli* (transsilvanus, ultrasilvanus) jelzőt, mely azért ritkán fordul elő.

¹⁾ A XV. századig két vagy éppen három, együtt kormányzó erdélyi vajdára nem akadunk. *Torma József*, az erdélyi történetek érdemes bűvára *A zomuki grófságról* írt műve 300. lapján ugyan azt állítja, hogy már 1329-ben egyszerre három fővajda volt, és hivatkozik *Fejére* (CD. VIII/III, 378.) Azonban az ott közlött oklevelet félre értette, minthogy Móríczi Miklós nem harmadik társa, de harmadik *elődje* volt Tamás vajdának.

Például szolgáljanak a következő, szemem szedett adatok, melyek számát nem nehéz szaporítani:

1284. évi november hava 26. napján III. Endre király tanácsot ült *Opor wayuodával*, míg ugyanazon napon *Rorandot erdélyi vajdának* és *szolnoki ispánnak*, kedvelt hívének nevezte¹⁾, világos jelöl annak, hogy ez szolgálatban levő, amaz exvajda volt.

Miklós országbíró 1293 körül saját alantasai által kiállított oklevélben egyszer *Nicolaus dominus noster*, *index curie regis*, másszor *daminus noster Nicolaus wayuodának* neveztetik²⁾, miből nem az következik, hogy Miklós az országbírói és erdélyi vajdaságot együtt viselte, minthogy előbb igen, de azon időben nem Miklós volt az erdélyi vajda: hanem hogy a vajdai címet mint országbíró is használta.

1299. évi februárius havában III. Endre király tanácsában egyebek közt részt vettek: *Nicolaus wayuoda*, *filius magistri Mauricciü* és *Laurencius wayuoda filius Nicolai*³⁾, kik közül egyik sem volt a tényleges vajda, minthogy ugyanakkor a Keán nb. László volt az erdélyi vajda.

1299 szeptember 5-én Amadé nádor bírói tanácsában együtt és egymás mellett ültek: *Ladislaus wayuoda transilvanus* és *Rorandus wayuoda*⁴⁾, mely összeállításból kétségtelen, hogy Loránd a vajda címet viselte csak, míg László volt az erdélyi vajda.

Ezen tapasztaláson okúlva, nem vettem föl a sorozatba senkit, kiről bízatosan nem tudtam, hogy azon időben ténylegesen erdélyi vajda volt.

*

Megnyitja a sort *Merhur*, ki 1113-ban *Mercurius princeps Utrasilvanus* alakban fordul elő.⁵⁾

A második nagykésőn, 1176-ban, szeptember 30-án kerül elének az erdélyi káptalan levelében, melyben őt nagyságos *Miklós* úrnak, erdélyi vajdának nevezik.⁶⁾

1) *Árpádk. új Okmt.* IX, 383. 385.

2) *Hazai Okmt.* VII, 237.

3) *Árpádk. új Okmt.* V, 202.

4) *Hazai Okmt.* VII, 281.

5) *Hazai Okmt.* VIII, 7. V. ö. *Fejérpataky* ily címü értekezését: Kálmán király oklevelei.

6) *Fontes rerum Austriacarum*, II/XV, 2. — *Árpádk. új Okmt.* II, 73.

A harmadikot, *Lesták* (Leustachius = Eustachius) vajdát IV. Béla ifjabb király 1230-ban említi, mint olyat, ki III. Béla király korában viselte a vajdaságot.¹⁾ Minthogy pedig III. Béla 1173 márczius 4-től 1196 április 23-ig uralkodott, nem tudhatjuk, megelőzte-e Lesták Miklóst, vagy követte.

A következő vajda 1199-ben és 1200-ban kormányozta Erdélyt Egyszer Zegforusnak íratik²⁾, másszor, és pedig a Hazai Okmánytár³⁾, azonképen Tkalcic Iván által⁴⁾ *Legforus*-nak, mi arra indít, hogy ez utóbbi váriánst fogadjuk el a helyesnek.

1201-ben *Gyula* vajdáról, ki egyúttal erdély-fehérvári ispán, van emlékezés.⁵⁾ Ezen Gyula valószínűleg a Keán nemzetségből való idősb Gyula (Jula magnus).

Úgyanezen 1201. és a következő évben megint *Miklós*-nak híjják az erdélyi vajdát.⁶⁾

A következő vajdáról, a Korlát- (Konrád-) fia *Benedek*-ről, ki 1202-ben és 1203-ban viselé e méltóságot, és Imre királytól Martonfalvát (a mai Nagy-Martont, Soprony vármegyében) kapta ajándékul, azt tartom, hogy Bór nemzetségbeli híres Bánk-bán.⁷⁾

Utódja *Smaragd*, ki 1206-ban mondatik vajdának, egyébként mint szolnoki és udvari ispán fordul elő.⁸⁾

De a mondott év végeig a vajdaságot nem viselte, minthogy ugyancsak 1206-ban és a következő években 1209-ig ismét *Benedek*-nek híjják a vajdát.⁹⁾ Ha vajon e Benedek egy-e a föntebbivel? Kétlem.

Mihály vajda következik azután és pedig 1209-től 1212-ig.¹⁰⁾

¹⁾ *Árpádk. új Okmt.* VI, 486.

²⁾ *Fejér*, CD. II, 348.

³⁾ II, 2. V, 4.

⁴⁾ *Monumente eppatus Zagrab.* I, 9.

⁵⁾ *Hazai Okmt.* V, 5. — *Tkalcic*, i. h. I, 16.

⁶⁾ *Knauz*, Monum. eccl. Strigon. I, 163–4. — *Árpádk. új Okmt.* VI, 225.

⁷⁾ *Soproni Oklt.* I, 5. — *Fejér*, CD. II. 395. V/I, 293. — V. ő. ily czímű értekezésemet: *Bánk-bán Melindája*, mely megjelent az *Erdélyi Múzeum* VII-ik kötetében.

⁸⁾ *Knauz*, i. m. I, 185. — *Árpádk. új Okmt.* VI, 308.

⁹⁾ *Knauz*, i. m. I, 185. — *Hazai Okmt.* VII, 4. — *Tkalcic*, i. m. I, 24. — *Fejér*, CD. III/I, 32. 66. 83. — Egy alkalommal (*Fejér*, CD. III/II, 468.) úgy tesz hibás olvasásból, *Vindelicius*-nak is neveztetik.

¹⁰⁾ *Knauz*, i. m. I, 192. — *Tkalcic* i. m. I, 20. 27. — *Árpádk. új Okmt.* I, 125. VI, 335. 343. XI, 94. 108. 113. — *Hazai Okmt.* VIII, 15.

Az 1212. év második felében *Bertold* andechs-merani herceg és kalocsai érsek, Getrud királyné öcsese viselte a vajdai méltóságot,¹⁾ míg ez utóbbi mondott évben *Miklós* vajdát is említenek kút-főink,²⁾ noha e Miklós se huzta ki az év végeig, minthogy 1213-ban már és 1314-ben *Gyula* (ki valószínűleg a Keán nemzetségbeli ifjabb Gyula, a későbbi „infidelis manifestus“³⁾) viselte a vajdaságot és egyuttal a szolnoki vármegye ispánságot.³⁾

1215-ben *Simon*, másként *Simeon* — ⁴⁾

1216-ban és 1217. elején *Ipócs* (Ypoch, Ipoc, Ipoche) a vajda.⁵⁾

Ugy látszik *Ipócs* közvetlen utódja, mert már 1217. jun. 13-án kerül elénk *Ráfael* vajda, kivel 1217-ben és 1218-ban sokszor találkozunk, neve azonban csaknem mindig másként van írva.⁶⁾

A következő vajdát, ki 1219—1221 közt viselte e méltóságot, okleveleink másolói szintén többféleképpen írták. Szabó Károly, ki legközelebb fért az eredeti okirathoz, *Szlevhá*-nak olvasta nevét s azt állította, hogy hibásan van az Neukának közölve; pedig *Knauz* püspök, kinek tekintélyére szintén bátran hivatkozhatunk, igaz egy átíratból csak, szintén *Nevkának*, míg mások *Leukának*, *Jenkának* olvasták e nevet.⁷⁾

1221- és 1222-ben *Pál* a vajda, ki helylyel-közzel *Péterfia Pálnak* is neveztetik.⁸⁾

¹⁾ *Knauz* i. m. I, 202. — *Tkalcic* i. m. I, 39. — *Hazai Okmt.* VI, 10. — *Árpádk. új Okmt.* VI, 358. XI, 115. 118.

²⁾ *Árpádk. új Okmt.* I, 132. — *Fejér*, CD. III/I, 148.

³⁾ *Tkalcic* i. m. I, 35. — *Árpádk. új Okmt.* VI, 368. XI, 129.

⁴⁾ *Knauz* i. h. I, 208. — *Fejér*, CD. III/I, 170.

⁵⁾ *Árpádk. új Okmt.* XI, 136. — *Fejér*, CD. III/I, 203. VII/III, 20. E név úgy vélem, a Hyppolitus egyik magyar alakja, valamint *Pölt*, *Pöltén* német alakja ugyanazonos névnek. Ez alkalommal megkoczkáztatom azon nézetem nyilvánítását, hogy nálunk a középkorban használatos *Pócs*, *Pös*, *Pösa* nevek *Ipócs*-ből eredtek.

⁶⁾ *Knauz* i. m. I, 212. 214. 215. — *Tkalcic*, i. m. I, 38. 44. 46. 47. 48. — *Hazai Okmt.* IV, 11. V, 8. VII, 7. — *Árpádk. új Okmt.* I, 141. VI, 385. 393. XI, 142. 144. 147. 149. 150. 152. — *Fejér*, CD. III/I, 194. 197. 199. 201. 205. 207. 210.

⁷⁾ *Hazai Okmt.* VI, 15. VII, 9. — *Knauz* i. m. I, 222. — *Árpádk. új Okmt.* VI, 400. XI, 156. 159. — *Fontes rer. Austr.* II/XV, 14. — *Fejér*, CD. III/I, 270. 274. 287. 320.

⁸⁾ *Knauz* i. m. I, 237. — *Tkalcic* i. m. I, 50. II, 112. — *Árpádk. új Okmt.* I, 175. VI, 409. XI, 163. 214.

1222-ben II. András király mint tényleges vajdát *Mihályt* is nevezi, ki a németrendi lovagokat a Bárczaságba bevezette.¹⁾ miből az következik, hogy az 1222. évben, főlváltva egymást, két vajda volt.

Néhai nagyérdemű Wenzel Gusztáv 1221-ből közöl egy okíratot,²⁾ melynek záradékában a föntebbi Péterfia *Pál* fordul elő vajdaképpen, de hozzá teszi, hogy ez okírat helyesebben 1223-ban keletkezett. Nyilván tévedett; mert ez okírat keltekor az esztergami érseki szék üresedésben volt. Üresedésben pedig az esztergami érseki szék sem 1221-ben, sem 1223-ban, hanem 1224 és 1226 közt volt. Tehát Péterfia Pált nyugodtan tehetjük az 1224 évre is vajdának.

II. Endre király 1225. évben kelt jeles alaku levele záradékában erdélyi vajda *nincs* említve.³⁾

1227-ben *Pósa* vajda tűnik föl ki egy alkalommal téves olvasásból-e, vagy sajtó-hibából: *Soulának* íratik.⁴⁾ — Ugyanő 1231-ben is említettetik a gyulafehérvári káptalan által. Minthogy azonban 1230-ban és 1231-ben *Gyula* vajdára akadunk, ki hol Lesták fiának, hol Rátót fivérének neveztetik, a miből kitetszik, hogy e Gyula a Rátót nemzetségbeli Lesták fia; minthogy továbbá ezen Gyula 1233 november 27-én is előkerül:⁵⁾ valószínű, hogy a gyula-fehérvári káptalan itt csak exvajdának veszi Pósat. Nem lehetetlen azonban, hogy 1231 második felében, sőt 1232-ben is Pósa volt a vajda, és hogy a Rátót nb. Gyula 1233-ban másodizben viselte a vajdai méltóságot.

Követi őt nyomban, minthogy még 1233-ban kerül elő, de sőt 1234-ben is reá akadunk: Dénesfia, a nagyorrú *Dénes* (Dionisio, filio Dionisii, cum magno nasu waywoda existente.)⁶⁾

¹⁾ *Fontes rer. Austr.* II/XV, 18.

²⁾ *Árpádk. új Okmt.* XI, 173.

³⁾ *Sopr. Oklt.* I, 17.

⁴⁾ *Knauz*, i. m. I, 265. — *Árpádk. új Okmt.* XI, 200.

⁵⁾ *Árpádk. új Okmt.* VII, 214. 235. 237. 487. — *Hazai Okmt.* VII, 20. — *Fejér*, CD. III/I, 350. III/II, 253.

⁶⁾ *Fontes rer. Austr.* II/XV, 57. — *Árpádk. új Okmt.* I, 307. (Ez utóbb idézett oklevél 1233. augusztus 22-én kelt, miből következik, hogy Rátót nb. Gyula, midőn föntebb 1233. november 27-én vajdául említettetik, már csak címese vajda) VI, 549. — *Fejér*, CD. III/I, 348. III/II, 364. 365. 407. — *Torma József* (Zonuki grófság, 274.) ezen nagyorrú Dénest (nem tudom, mily alapon) *Bánffy* Dénesnek nevezi, a mi annyit jelentene, hogy a *Tomaj* nemzetségéből való Dénesfia Dénes, a későbbi nádor, ki a Losonczi Bánffyak őse. Hát ez lehetséges;

1235-től — úgy tetszik — a tatárjárásig, jöllehet 1235-ön kívül 1238 januárius 29-én és 1240 márczius 21-én találkozunk csak nevével, az erdőtúli (ultrasilvanus) vajda, mint inntúl a vajdák ismételve neveztetnek: *Pósa*.¹⁾

A tatárjárás után, 1242-től 1251-ig *Lőrincz* viseli az erdélyi vajdának akkor terhes méltóságát s egyuttal a valkói ispánságot. — IV. Béla király 1243 januárius 27-én megerősíti *Lőrincz* vajda minden rendelkezését, melyeket a tatárjárás után Erdélyben tett.

Előkerül még ugyanezen évi október 31-én, 1244 januárius 29-én, 1247 június 2-án, 1248-ban, 1251 januárius 5-én, november 23-án és 24-én.²⁾

Közben, 1248 szeptember 12-én említi az erdélyi káptalan *Orbán* „erdélyrészi“ vajdát, kinek azonban vajdasága a meszesi kapun (szoroson) túl nem terjedett.³⁾ Lehet, hogy *Orbán* csak alvajda-féle (vojvoda *parcium* ultrasilvanarum) volt; de mivel *Lőrincz* vajdáról 1249-ben nincs emlékezés okiratainkban, lehet az is, hogy vajdaságát megszakasztotta az *Orbán*.

Lőrincz és utódai, a szörényi és oláh vajdaktól való megkülönböztetésül, erdön-túli (ultrasilvanus) vagy erdélyi vajdáknak már rendszeren czimeztetnek.⁴⁾

V. István ifjabb király 1265-ben *Lőrincz*et, ki *ekkor az ő tárnokmestere volt*,⁵⁾ ex-vajdának nevezi; 1270-ben azonban még előfordul mint „*Lőrincz* vajda“, a mikor nyilván csak czímes vajda.⁶⁾

1252 augusztusban *László* az erdélyi vajda, kinek neve elő-

de nem lehetetlen az sem, hogy a *Jurle* nemzetségbeli Szent-Gróti Dénes, ki azon időben szintén főhivatalokat viselt, nádor is volt, s atyját ugyancsak Dénesnek hítták.

¹⁾ *Fejér*, CD. IV/I, 27. 111. IV/III, 552. — *Fontes rer. Austr.* II/XV, 64.

²⁾ *Fontes r. Austr.* II/XV, 65. 68. 69. — *Árpádk. új Okmt.* II, 144. VII, 133. 169. 320. 691. — *Kubinyi Okmt.* I, 29. — Ugy sejttem, hogy e *Lőrincz* a *Kemény* fia, a későbbi (1267. szept.—1270. máj. 10., aztán 1273. jul.—nov. és 1273. máj.) nádor.

³⁾ *Fontes r. Austr.* II/XV, 68. Utólag megjegyzem, hogy ezen okirat hamisítvány.

⁴⁾ *Fejér*, CD. IV/I, 454. — *Árpádk. új Okmt.* XII, 434. 439.

⁵⁾ Ezen körülményre alapítottam azon állításomat, hogy *Lőrincz* a *Kemény* fia.

⁶⁾ *Fontes r. Austr.* II/XV, 84. *Árpádk. új Okmt.* III, 120. VIII, 294.

kerül 1263 május 3-án, 12-én és 1264 május 28-án, mint egyuttal valkói, egyszer szolnoki vármegye-ispáné. Ezen László alighanem a Keán nb. László vajdának, ki a XIII. század végén és a XIV. elején viselte e méltóságot, atyja. ¹⁾

V. István ifjabb magyar király és erdélyi herceg egy ízben panasolja, hogy László vajda és testvére: Gyula a kunokkal ellenségei képpen jöttek Erdélybe. ²⁾ Ebből azt következtetjük, hogy ezen László a Borsa nemzetségbeli, e néven idősb vajda, László az atya.

István ifjabb király 1257-től 1270-ig volt *erdélyi herceg*, de nem szakadatlanul. Előkerül ilyenül 1257 és 1258-ban; 1259-ben stájer hercegnek, 1260-ban, hol stájer hercegnek, hol erdélyi és stájer hercegnek, hol csupán erdélyi hercegnek —, míg 1261-től 1270-ig csakis erdélyi hercegnek czímezte magát. ³⁾

István hercegsége alatt nem mindig volt Keán László erdélyi vajda. 1261-ben az Ákos nemzetségbeli *Erneyt* (Ireneust) nevezi kedves hívének és *volt* erdélyi *bánnak*. Ugyanígy emlékezik meg róla III. Endre király 1291-ben. ⁴⁾ Miből kitetszik, hogy Erney 1252 és 1261 közt volt erdélyi bán, azaz István herceg helytartója.

Közben, 1257-ben *Péter* mint erdélyi alvajda kerül elő. ⁵⁾

1267-ben Pálfa *Miklós*, a Csanád nemzetségből, ⁶⁾ az erdélyi vajda és szolnoki ispán, kiről István herceg említi, hogy részt vett zászlóaljával az ilsvai (isaszegi) csatában. ⁷⁾

Hogy azonban Keán László és Csanád Miklós nem tették le a vajda címet azután sem, hogy az erdélyi vajdai hivatalról lemondottak, kitűnik V. István király 1270. évi leveléből, melyben említi: „cum barones nostros Nicolaum scilicet et Ladislaum voyuodas contra grecos in aucilium Zvetislay misissemus.“ Azonképen a váradi

¹⁾ *Knauz* i. m. I, 485—504. — *Hazai oklevéltár*, 41. — *Fejér*, CD. IV/II, 146. — *Árpádk. új Okmt.* III, 106.

²⁾ *Fontes rer. Austr.* II/XV, 87.

³⁾ *Fejér*, CD. IV/II, 434. — *Árpádk. új Okmt.* II, 317. 322. 323. III, 4. 5. VII, 506—8. VIII, 144. 173. XI, 440. 484. 505. 516. — *Hazai Okmt.* VIII, 73. 93. 98. 99. 110. 113. 117. 118. 125., s egyebütt.

⁴⁾ *Árpádk. új Okmt.* III, 5. V, 22. VIII, 8.

⁵⁾ *Hazai Okmt.* VIII, 72.

⁶⁾ *Árpádk. új Okmt.* VIII, 366. XII, 251.

⁷⁾ *Fejér*, CD. IV/III, 468. — *Hazai Okmt.* VII, 106. VIII, 117.

káptalan 1271-ben kelt leveléből, melyben Miklóst egyszerűen vajdának czímezi,¹⁾ miután kétségtelen, hogy a mondott években Csák Máté viselte az erdélyi vajdai méltóságot.

Először 1269-ben kerül elő, noha ekkor a leíró tévedéséből (mi később is megesik néha) Mátyus helyett Mátyásnak íratik.²⁾ Azután számtalanszor találkozunk nevével. E helyt csak azon adatokat soroljuk fel, melyekben az év mellett a nap is ki van téve ezek: 1270 június 13, szeptember 8, amikor szolnoki ispán is, mely mellékes méltóságot az erdélyi vajdák inntül hosszú ideig *rendesen* viselik, október 6; 1271 július 3, szeptember 24, 26; 1272 februárius 9, 16, 17, 23, 26, 27, márczius 17, 19, 31, május 23, 27, június 8, 14, augusztus 1, 3: azaz IV. László uralkodása kezdeteig,³⁾ Innen kezdve az 1272. évi oklevelek némelyike záradékában⁴⁾ nincs megnevezve erdélyi vajda, annak jeléül, hogy a vajdaság üresedésben vala, míg Máté, a volt vajda, ki kétségen kívül a Csák nemzetségből való és Trencsényi Csák Máténak nagybátyja volt, a szlavon báni méltóságot viselte.

1292 november 26-án találjuk első ízben Máté utódjául *Miklós* erdélyi vajdát és szolnoki ispánt.⁵⁾ ki azonban nem a föntebbi Pálfia Csanád Miklós. Erről ugyanis IV. László király úgy beszél, mint aki gyermekségében, azonnal atyja halála után hűtlen lett hozzá Gergely nevű atyafiával (frater, e helyt: nagybátya) együtt.⁶⁾ Hanem a Pok nemzetségbeli Móric fia Miklós, mit hitelesen megértünk IV. László király adományos leveléből, melylyel Kaplony nb. Jákó fia András jószágait, nevezetesen Jákóvárát a Szamos mellett, Meggyes

¹⁾ *Hazai Okmt.* VI, 166. — *Árpádk. új Okmt.* VIII, 366.

²⁾ *Zichy Okmt.* I, 21.

³⁾ *Knauz i. m.* I, 605. — *Tkalcić i. m.* I, 159. 163. 164. *Ugyanaz, Monum. civ. Zagrab.* I, 48. — *Theiner, Monum. Hung.* I, 299. — *Hazai Okmt.* I, 57. V, 45. 48. VI, 183. 185. VIII, 145, 439. — *Zichy Okmt.* I, 31. — *Székelly Okmt.* I, 17. — *Kubinyi Okmt.* II, 10. — *Árpádk. új Okmt.* III, 245. 253. 273. VIII, 286. 343. 346. 380. 382. 384. 385. 389. 390. 391. 393. XII, 11. 50. 696. — *Flejšer, CD.* VI/I, 137, 190, 238. VII/II, 16. 17. — *Fontes rer. Austr.* II/XV, 95, 96. 98. 99 st.t.

⁴⁾ *Pl. Árpádk. új okmt.* IX, 3.

⁵⁾ *Árpádk. új Okmt.* XII, 70.

⁶⁾ *Árpádk. új Okmt.* XII, 251.

közelében kapja azért, mert a királyt Finta nádor fogságából megszabadította. ¹⁾

Miklós vajda a következő, napos kelettel ellátott okiratok említi: 1272 november 27, december 9; 1273 januárius 2, 9, 10, 12, márczius 30, május 12, 14, június 7, 24, 26, július 6, 7, 10, 17, 27, augusztus 24, szeptember 22, 27, 29, október 26, december 19; 1274 januárius 12, 16, 26, 31, februárius 10, 23, márczius 28, 29, április 26, május 7, 29, 31, július 2, 18, augusztus 4, 12, 19, 21, szeptember 25-ről keletkeztek. ²⁾

De Pok Miklós ezen vajdasága is megszakítást szenvedett 1273 május havában, nevezetesen e hó 12. (?) 23. 26. 27. és 29. napjaiban *János* viseli a királyi levelek záradékaiban az erdélyi vajda és szolnoki ispán címét. ³⁾

Ugy tetszik, IV. László király ekkor volt Finta nádor hatalmában, mely idő alatt a fentebbi (Német-Ujvári?) *János* kapta az erdélyi vajdaságot. De miután Pok Miklós kiszabadította a királyt Finta hatalmából, természetes, hogy a vajdaságot tovább viselte.

A IV. vagyis Kúu László uralkodása zilált és zavart viszonyairól misem tanúskodik feltűnőbben, mint a folytonos változás az országos főméltóságokban.

Daczára annak, hogy — miként kimutattuk — Miklós vajda 1274 szeptember 25-ig csaknem szakadatlanul erdélyi vajdának és szolnoki ispánnak van föltüntetve a királyi privilegiumok záradékaiban: közben, közben mégis Csák *Máté* szintén előkerül, mint erdélyi

¹⁾ *Sztáray Oklt.* I, 16. Ugyanitt értesülünk arról is, hogy Miklós vajdának első neje Erzsébet volt, a Majs nádor leánya, a második pedig fentebbi András leánya, Nagy-Mihályi Kata.

²⁾ *Árpádk. új Okmt.* IV, 21. 23. 25. IX, 2. 5. 11. 19. 22. 23. 26. 28. 50. 53. 55. 57. 60. 62. 66. 69. 73. 79. 80. 82. XII, 71. 76. 78. 80. 85. 92. 698. — *Fejér*, CD. V/II, 49. 71. 72. 74. 78. 79. 81. 86. 87. 88. 106. 116. 129. 145. 146. 171. 172. VII/III, 72. — *Hazai Okmt.* II, 11. 14. III, 23. VI, 189. 192. 194. 196. 197. 200. 201. VII, 138. 144. 151. VIII, 148. 150. 153. 155. 159. 164. 166. 168. — *Hazai Oklt.* 65. 69. — *Knauz*, Monum. eccl. Strigon. II, 21. 43. — *Sztáray Oklt.* I, 15. 16. — *Károlyi Oklt.* I, 9. — *Kubinyi Okmt.* I, 90. II, 14. — *Tkaleic*, Monum. eppatus Zagr. I, 167. 169. 172. Monum. civ. Zagr. I, 51. — *Sopr. Oklt.* I, 38.

³⁾ *Árpádk. új Okmt.* IV, 27. IX, 16. 17. — *Hazai Okmt.* VII, 139. 140. 142. — *Fejér*, CD. V/II, 88. 98. 103.

vajda és szolnoki ispán, például 1274 június 25-én és szeptember 8-án. ¹⁾

Nyilván Máté vetélkedése az Miklóssal ezen jövedelmes és hatalmas állásért, melyben Máté maradt a győztes, minthogy 1274 szeptember 30. napjától kezdve 1277 október 13. napjáig számtalanszor találkozunk nevével, mint erdélyi vajdáéval és szolnoki ispánéval ²⁾, míg Miklós vajdai címét ugyan következetesen megtartotta, de az országbírói hivatalt viselte. ³⁾ Hanem az erdélyi vajdaságot nem tudta feledni s abba vissza-vissza kívánczozott, a minthogy 1275 márczius 9-én kelt és egy más napi kelettel el nem látott oklevélben csakugyan találkozunk vele, mint erdélyi vajdával. ⁴⁾

Veszedelmesebb versenytársa volt Máténak Csák *Ugrinban*, ki 1275. évi februárius 10-én, ugyanezen évi december 4-én és 1276-ban, úgy tetszik, hosszabb ideig, talán azon tíz hónapra (1275 szeptember 27.—1276 augusztus 9.) terjedő időköz nagy részén át, mely alatt Máté királyi tárnokmester volt, ⁵⁾ viselte az erdélyi vajdai és szolnoki ispánságot, ⁶⁾ valószínűleg váltakozva *Lászlóval*, ki, úgy tetszik az 1275 év ugyanezen szakában szintén erdélyi vajdának és szolnoki ispánnak neveztetik. ⁷⁾

¹⁾ *Fontes rer. Austr.* II/XV, 102. — *Árpádk. új Okmt.* IX, 77. — *Beke*, Az erd. Kpt. lt. 4 regesta.

²⁾ Napos kelettel előkerül Máté erdélyi vajda: 1274 szeptember 30. december 2. 29. 31. 1275. januárius 21. 29. márczius 24. április 3. június 17-én, július 3. 27. augusztus 11. szeptember 1. előtt, szeptember 27. 1276. augusztus 9. szeptember 14. 1277. október 13-án és számtalanszor máskor, midőn csak az év van kitéve a *keliben*. L. *Árpádk. új Okmt.* IV, 38. 41. 50. 52. IX, 75. 121. XII, 90. 113. 114. 115. 116. 133. 140. — *Fejér*, CD. VII/II, 238. 267. VII/V, 589. — *Fontes r. Austr.* II/XV, 109. 110. 111. — *Tkalcic*, Monum. eppatus Zagr. I, 175. — *Knauz*, Monum. eccl. strigon. II, 59. — *Kubinyi Okmt.* II, 17. — *Hazai Okmt.* VI, 210. VII, 157. 159. VIII, 170. 174. 179. — *Zalai Okmt.* I, 78.

³⁾ *Hazai Okmt.* VI, 207. — *Árpádk. új Okmt.* IV, 50. IX, 119. — *Zalai Oklt.* I, 78. s egyebütt.

⁴⁾ *Fejér*, CD. V/II, 238. — *Hazai Okmt.* VI, 205.

⁵⁾ *Zalai Oklt.* I, 78.

⁶⁾ *Árpádk. új Okmt.* IX, 117. XII, 174. — *Fejér*, CD. VII, 232. 340. — *Hazai Okmt.* VII, 161. — *Zalai Oklt.* I, 84.

⁷⁾ *Knauz*, Monum. eccl. strigon. 53. — *Árpádk. új Okmt.* XII, 135. — *Fejér*, CD. V/II, 261. — *Fontes rer. Austr.* II/XV, 106.

Ellenben 1277-ben kizárólag *Miklós* az erdélyi vajda és szolnoki ispán; ¹⁾ de aligha a főtebbi, a Pok nemzetségből való, mint-hogy ez mint „Nicolaus vajvoda, judex curie regie“ ugyanezen évben szintén jelentkezik. ²⁾

1278-ból alvajdát ismerünk: a Hermán ispán fiát *Rubint*, ki a vasvári káptalan előtt Hermáni Balduintól és Mártontól a szalóki várhelyet megvette, ³⁾ de nem ismerünk erdélyi fővajdát, minthogy azon Pétert, kit az egri káptalan egyszerűen vajdának nevez, ⁴⁾ ez okirat alapján nem fogadhatjuk el szolgálatban levő sem erdélyi, se másnemű vajdának. Máskor, 1280-ban is előfordul — úgy látszik — ugyanezen Péter, a Domokos fia, és rokonaival, a Pál fiaival együtt fölkeri IV. Lászlótól Igrici helységet; ⁵⁾ de akkor se nevezi erdélyi vajdának a király. — Valamint-hogy el nem fogadhatjuk ugyanazon okból Póka (Pál) fia Póka vajdát, ki a nevezett borsodmegyei Igricit 1288-ban eladja. ⁶⁾ Ezen Pókát, ki Péter vajdának nyilván unokaöcscse, Alapinak (de Olwp) nevezi az egri káptalan.

Meglehet, Szalánci *Finta*, a Dávid fia, Amadé nádor bátyja, az Abák közől, ki 1279 januárius 30-án és márczius 15-én kerül elénk mint erdélyi vajda és szolnoki ispán, ⁷⁾ már 1278-ban is viselte e méltóságot.

1280-ban az erdélyi káptalan *István* erdélyi vajdáról és testvéreiről, a Tekus fiairól tesz említést, kik a szatmármegyei Gelyénes nevű birtokot, mintán meggyőződtek, hogy az a Kaplony Jákó ispán fiait illeti, ezeknek visszaadták. ⁸⁾ Ezen István a Tornai család ivadéka és 1284 ben nádor volt.

1282-ben *Lorántot*, a Borsa Tamás fiát nevezi erdélyi vajdának IV. László király. ⁹⁾ Ugyancsak az ő 1282. évi egyik privile-

¹⁾ Knauz i. m. II, 76. de dato 1277. nov. 10. — *Hazai Okmt.* VI, 227. — *Fejér*, CD. V/II, 403. — *Árpádk. új Okmt.* XII, 207.

²⁾ *Fejér*, CD. V/II, 394.

³⁾ *Győri tört. és rég. füzetek*, II, 305.

⁴⁾ *Fejér*, CD. V/II, 481.

⁵⁾ *Árpádk. új Okmt.* IX, 272. — *Fejér*, CD. V/III, 63. 74.

⁶⁾ *Hazai Okmt.* VII, 204. — *Árpádk. új Okmt.* XII, 473. — *Fejér*, CD. V/II, 481—4.

⁷⁾ *Árpádk. új Okmt.* XII, 252. — *Fejér*, CD. V/II, 492.

⁸⁾ *Sztárai Oklt.* I, 24.

⁹⁾ *Károlyi Oklt.* I, 15. — *Fejér*, CD. V/III, 121.

giuma záradékában Móriczfia *Miklóst* is erdélyi vajdának nevezi, míg egy másik levelében, de szintén 1282-ből *Miklós* (persze nem a főntebbi) alvajda kerül elő, kit IV. László 1285-ben „quondam vicevojuoda“-nak nevez. ¹⁾

1283-ban *Apor* a vajda. Midőn a dézsvári vendégeket biztositja, hogy szabadságaikat tiszteletben fogja tartani, maga-magát nevezi így: „Nos Opour woyuoda Transilvanus, comes de Zonuk.“²⁾ — Ugyanő 1295—1297. mint országbíró, 1299-ben mint dunáninneni nádor szerepel.

1284-ben ismét Csák Máté fordul elő, ki tudja hányadszor, mint erdélyi vajda, zettini és szolnoki ispán, egyik királyi levél záradékában; ³⁾ de — úgy vélem — tévesen, minthogy ezen Csák Máté már 1283-ban megalkotta végrendeletét, és nem sokára azután *néhai*-nak említik; ⁴⁾ minthogy továbbá ugyancsak 1284. januarius 1-én *Loránt* az erdélyi vajda és szolnoki ispán, ki mint ilyen 1284 augusztus 1-én szintén előkerül. ⁵⁾ Hogy ezen Loránt a Borsa Tamás fia, bizonyítja az erdélyi káptalannak 1284 augusztus 22-én kelt levele. ⁶⁾ Előkerül Loránt azon évi november 26-án is, még pedig IV. László király levelében, ⁷⁾ míg ugyanazon napon ugyanazon László király Aport (Oport) is, de csak egyszerűen vajdának nevezi ⁸⁾ — fényes jeléül annak, hogy a királyi kancellária a tényleges erdélyi vajdát a czímes vajdától megkülönböztette. 1284 december 21-én még mindig Loránt a vajda, ⁹⁾ de hogy meddig marad az, adatok hián meghatározni nem tudjuk. Tény, hogy 1288 junius 8-án *László* erdélyi alvajda, mint Loránt erdélyi fővajda és szolnoki ispán helyettesé működik, és közben elfogadható fővajdára nem akadunk, hanemha *Majosra*, kiről 1289 szeptember 1-én IV. László király úgy nyilatkozik, hogy erdélyi vajda (vojwoda noster transilvanus) volt a közelmúltban. ¹⁰⁾

¹⁾ *Hazai Okmt.* VIII, 223. 237.

²⁾ *Árpádk. új Okmt.* IV, 262.

³⁾ *Fejér*, CD. VII/II, 108.

⁴⁾ Lásd *Trencsényi Csák Máté*-mat a 26. lapon.

⁵⁾ *Fejér*, CD. V/III, 258. — *Árpádk. új Okmt.* IX, 400.

⁶⁾ *Árpádk. új Okmt.* XII, 427.

⁷⁾ *Ugyanott*, IX, 383.

⁸⁾ *Ugyanott*, IX, 385.

⁹⁾ *Ugyanott*, IV, 268.

¹⁰⁾ *Ugyanott*, IV, 336.

Ki viselte László király élete végső szakában, 1290 július 10-én bekövetkezett szerencsétlen haláláig az erdélyi vajdai méltóságot adatok hiányában megmondani nem tudjuk. De hogy III. Endre uralkodásával ismét *Loránt*nak hitták az erdélyi vajdát, arról némely, júliusban és augusztusban kelt királyi levelek tanuskodnak. 1291-ben szintén előkerül Loránt, és pedig januáriusban, februáriusban és márcz. 12-én. ¹⁾

Később *László* lett az erdélyi vajda. Se tőle, ezen Lászlótól, nincs ugyan eddig közzétett kiadványunk, se királyi privilegium záradékában nem fordul elő neve; hanem helytartója, *Benedek* ispán, ki magát „vices gereus Ladizlai vayovode Transilvani“ czímmel illeti, tesz bizonyosságot róla. Ezen alvajdának két oklevelét ismerjük, az egyik nap nélküli, a másik május 8-iki dátummal van ellátva, mindakettő 1291-ből való s az utóbbit III. Endre király is átírta. ²⁾

Sokáig azonban ezen László erdélyi vajda nem lehetett, mint-hogy 1291. július 10-én már megint *Loránt* a vajda. ³⁾ De egy éven túl ez se viselte a vajdai méltóságot, ⁴⁾ minthogy 1292. július 29-én, azon levélben, melylyel a magyar országgyűlés Morosini Albertnek, III. Endre király anyai nagybátyjának a magyar nemességet felajánlotta, újra *László* viselte az erdélyi vajdaságot, míg Loránt ugyanitt „condam voivodá“ nak neveztetik. ⁵⁾

Ennek a *Lászlónak* vajdasága se tarthatott egy évnél tovább, minthogy a következő 1293. évi július hava 11. napján megint *Loránt* az erdélyi vajda és szolnoki ispán. ⁶⁾

Kik ezen Lorántok és Lászlók, kik az erdélyi vajdaságban egymást fölváltják? meghatározni nem tudjuk, minthogy ez időtájt két Lorántot és két Lászlót ismerünk, kik az erdélyi vajdai méltóságot

¹⁾ *Fejér*, CD. VI/I, 46. 88. 90. 152. — *Hazai Okmt.* VI, 356. *Árpád: új Okmt.* IV, 368. X, 4. — *Knauz*, Monum. eccl. Strigon. II, 281. — *Fontes rer. Austr.* II/XV, 164 169.

²⁾ *Beke* i. m. 31. 32. 34. regestája. — *Fejér*, CD. VI/I, 163.

³⁾ *Hazai Okmt.* VII, 220. — *Fejér* CD. VI/I, 117.

⁴⁾ Tudunkra előkerül még 1291. október 9-én és 10-én. (*Árpád: új Okmt.* XII, 501. — *Fejér*, CD. VI/I, 130. — *Hazai Okmt.* VIII, 306. 308.)

⁵⁾ *Fejér*, CD. VII/IV, 502.

⁶⁾ *Hazai Okmt.* VII, 232.

viselték. Hogy e legutóbbi Loránt a Borsa nemzetségbeli Tamás fia, abban még se kételhetünk.

Legujabban dr. Komáromy András megmutatta, ugyanis, hogy a szóban forgó László erdélyi vajda a Szent-Mártoni László, a Borsa nemzetségből való László fia. ¹⁾

Borsa Loránt, kivel mint erdélyi vajdával 1293 július 11-én találkoztunk utójjára, megint nem sokáig volt vajda. 1294. évi május 23-án ő magát nevezi ugyan még „Rolandus vojvodá“-nak, ²⁾ de már nem transilvanusnak, se szolnoki ispánnak, és immár teljes lázadásban van királya ellen. III. Endre király e lázadást leverte, de kezdetben nem bánt el teljes szigorral a Borsa Tamás lázadó fiai ellen. Loránt 1296 márcziusban még vajdának czímeztetik, ugyanezen évi áprilisban még él; de már 1297-ben úgy beszél róla III. Endre, mint akit kivégeztetett. ³⁾

Ki lett Loránt közvetlen utódja az erdélyi vajdaságban, pontosan meghatározni nem tudjuk, minthogy 1293 közepétől 1296 közepéig hiányzanak hiteles adataink arra: ki volt az erdélyi vajda. 1296 június 18-án kerül szemeink elé az erdélyi káptalan levéltárában egy erdélyi vajda, kit *Beke* Antal apát-kanonok Lászlónak nevez, de csak hozzávetőleg, minthogy a pergamenra írt kiadvány kezdete homályos. ⁴⁾

Biztosabb tudomásunk van arról, hogy e *László*, kiről megbizonyítottuk, hogy a Keán nemzetségből való, ⁵⁾ az erdélyi vajdaságot viselte, 1297 április 21. június 12. 1299 szeptember 29. 1301 október 19. napjairól, és innen túl szakadatlanul 1315-ig, minthogy közben más erdélyi vajdáról szó nincsen. ⁶⁾

Mielőtt Keán László vajdával a XIV. századba átmennénk, hol

¹⁾ Az oklevél, melyre dr. Komáromy hivatkozik, meg van az Országos Levéltárban DL. 28574. (*Turul*, 1892, 25.)

²⁾ *Ugyanott*, X. 153.

³⁾ L. az *Erdélyi Múzeum*-ban megjelent ily című értekezésemet: *László erd. vajda*. VIII. évf. 440. l.

⁴⁾ *Beke* i. m. 39. regesta.

⁵⁾ *Turul*, IX, 105: László erdélyi vajda és a Keán nemzetség.

⁶⁾ Minthogy e kérdést imént idézett értekezéseimben bővebben tárgyaltam, a részletes idézetektől itt eltekintek.

rendezettebb viszonyokat találunk, és az erdélyi vajdák személyét, valamint vajdaságok idejét pontosabban meghatározhatjuk, végeznünk kell némely vajdákkal, kikről kiderítenünk nem sikerült, erdélyi vajdák voltak-e, és ha azok voltak, mely időbe esik vajdaságok.

Kettőről közülök már megemlékeztünk: a Domokosfia Péterről és a Pókafia Pókáról.

A harmadikat, Pálfia *Miklós* vajdát és testvérét Geregent 1279 januárius 30-án IV. László király arról vádolta, hogy atyja halála után ellene, Ders palotája nevű városban pártot ütöttek. ¹⁾

1294 szeptember 17-én III. Endre király Kompoltfia *Herchweg* vajdát megerősíti az ujjár-megyei, hernád-melléki Nádasd birodalmában, tekintettel nővére, Kene asszony fiának halálára, melyet Adorján vára ostrománál szenvedett. ²⁾

Jelesb Kompolt ez időben csak az Abák közt volt, kik csakugyan később is bírták Nádasdot Abauj-vármegyében. E Kompoltnak két fiát ismerjük: Pétert és Pált, Tehát, ha *Herchweg* vajda csakugyan az *Aba* nemzetségi Kompolt fia, jöllehet a *Herchweg* nagyon hasonlít a *Hertwig*, *Hartwig* német keresztnévhez, e helyt alighanem *herczeg*-nek olvasandó. Tudjuk, hogy szokás volt nálunk a vajdákat *herczeg*nek is czímezni.

Lehet, hogy Péter, ki szintén vajdának nevezi magát; 1308-ban, mint az *Aba* nemzetbeli Kompolt fia Pesten a királyválasztó gyűlésen jelen volt; 1318-ban pedig mint a királyné tárnokmestere és sebesi ispán fordul elő, egy személy a vajdával: mert hogy Kompoltfia Péter Adorján ostromában részt vett, sőt ott megsebesült, III. Endre király egy másik levele említi. ³⁾

A tordai keresztetek főnöke 1295 július 25-én bizonyoságot tesz arról, hogy a Borsá nb. Rudolf ispán fia Szent-Páli Gyula Sus-sag (Szucsák, Ko'ozsm.) nevű földjét, melyet Péter fiaival: Tamással és Miklóssal közösen bírt, de el van különítve a szintén Borsá

¹⁾ *Árpád-kori új Okmt.* XII, 251.

²⁾ *Hazai Okmt.* VI, 407.

³⁾ *Fejér.* CD. VIII/I, 160. — *Vatikáni magyar Okiratt.* I/II, 117. — *Árpád-k. új Okmt.* XII, 705.

György vajda fia Györk birtokától, Péter erdélyi püspöknek eladta. ¹⁾

Ime, a hatalmas Borsák közül egy új vajdára találunk, kiről azonban sem azt nem tudjuk, erdélyi vajda volt-e, sem azt, mely időre esik vajdaskodása?

III. Endre király 1299 februárius 19-én a Rátót és Sártivánvecse nemzetbeliek közt véghez vitt birtokcserét helyben hagyván, ez alkalommal jelen voltak egyebek közt: Nicolaus vajuoda filius magistri Mauricy és *Laurencius* vajuoda filius Nicolai. ²⁾

Minthogy a mondott időben az erdélyi vajda Keán László volt, ez oklevél újabb bizonyítéka annak, hogy a királyi kancellária szoros különbséget tett a tényleges és czímes vajdák közt; másrészt egy új taggal szaporítja a czímes vajdák számát, ki hogy nem egy a föntebbi. 1242—1251 közt előfordult Lőrincz vajdával, az időbeli távolságon felül azért is kétségtelen, mert a vajda atyját Keménynek, ezét Miklósnak hitták.

1301 januárius 15-én előkerül „*Rolandus* vajuoda magister tavarnicorum Agnetis regine,“ ³⁾ ki — úgyszemint — a Rátót nemzetségből való; de ezt épp oly kevéssé tudjuk megbizonyítani, mint azt, hol és mely időben volt vajda?

A szövetség-levelelben, melyet Károly-Róbert király, számos magyar főúr és Rudolf osztrák herceg II Venczel cseh és lengyel király ellen Pozsonyban, 1304 augusztus 24-én adott ki, előfordulnak *Lőrincz* és *Péter* nevű vajdák, ⁴⁾ kikről, ha a már említettek volnának is, ami valószínű, egyebet mondani nem tudunk.

Végre 1307-ben, október 10-én a rákosi királyválasztó gyűlésen a többiek közt jelen valának: a már ismerős Pok nb. Móriczfia Miklós vajda, és az Ákos nb. István nádor fia *Miklós* vajda, ⁵⁾ ki azon czímes vajdák számát, kikről nem tudjuk, hol és mikor hivataloskodtak, bezárja.

Ezzel visszatérvén Keán László vajdához, kiről, minthogy e

¹⁾ *Katona*, Hist. Crit. VI, 1138. — *Fontes r. Austr.* II/XV, 189. — *Fejér* CD. VI/I, 366.

²⁾ *Árpádk. új Okmt.* V, 22.

³⁾ *Fejér*, CD. VI/II, 326.

⁴⁾ *Fejér*, CD. VIII/I, 160.

⁵⁾ *Katona*, Hist. Crit. VIII, 115. — *Fejér* CD. VIII/I, 221.

lapok hasábjain bővebben értekeztem, jelen föladatomhoz képest csak annyit kell még megjegyezni, hogy Toroczkai *Ebellős* az Ákosok nemzetéből volt alvajdája, és hogy 1315 első felében megszűnt erdélyi vajda lenni.¹⁾

Utódja a Pok nb. Móricz fia *Miklós* lett, ugyanaz, ki már 1272-ben viselte volt az erdélyi vajdai méltóságot.²⁾

Alvajdáját *Péternek* hitták.³⁾

De ugylátszik, az öreg úr elégtelennek bizonyult Erdély kormányzására, mert nemsokára helyet kellett adni Debreczeni *Dózsának*, ki első ízben 1318 december 13-án kerül elő mint erdélyi vajda és szolnoki ispán,⁴⁾ míg Miklós Máramaros vármegye főispán-ságával és a vajda címével megelegetett. Meghalt 1333-ban.

Dózsa mintegy három évig volt erdélyi vajda. 1321 november 25-én még ilyenül jelentkezik,⁵⁾ de 1322. januárius 4-én már nádorul kerül elénk.

Alvajdája az Ákos nb. Chellős fia Toroczkói Chellős (Ehellős, Achilleus) volt.⁶⁾

Közvetlen utódja a Kachich nb. Farkas fia Szécsényi *Tamás* erdélyi vajda és szolnoki ispán, ki mint ilyen Keresztesen, 1322 április 20-án országos közgyűlést tartott az erdélyiek részére.⁷⁾ Aztán évről-évre, megszakítás nélkül előkerül e méltóságban 1242 őszig.⁸⁾

Ő volt, ki legtovább, szinte huszonegy évig viselte az erdélyi vajdaságot és birta a királyi család bizalmát, melyhez sógorsági kötelékek is csatolták. Talán ekkor se hagyta volna el Erdélyt, ha a megférhetetlen András erdélyi püspökkel viszáljai nincsenek. — Még

¹⁾ Először mint „quondam waywoda transsilvanus“ 1315. május 13-án kerül elénk. (*Anjouk. Okmt.* I, 380.)

²⁾ Ez alkalommal először előfordul Károly király környezetében Lippán, 1315. augusztus 1. (*Knauz, Monum. eccl. Strigon.* II, 711.)

³⁾ *Beke*, i. m. 76. — *Fejér*, CD. VIII/I, 184.

⁴⁾ *Anjouk. Okmt.* I, 489. — Jeles tanulmányt írt róla Komáromy András dr. a *Turul* 1891. évi folyamában.

⁵⁾ *Anjouk. Okmt.* I, 618.

⁶⁾ *Beke* i. m. 80 reg.

⁷⁾ *Anjouk. Okmt.* II, 9.

⁸⁾ Oklevéltáraink, nevezetesen az *Anjoukori Okmánytár* II. III. és IV. kötete tanúskodnak erről.

mint erdélyi vajda gondozta a királyi tárnokmesteri —, utóbb (lemondván a vajdaságról) az országbírói hivatalt. Meghalt 1354-ben.

Alvajdái közül említetnek: 1327-ben *Mihály*; 1337-től 1243-ig *Pető*, ki fölváltva *Péter*nek is neveztetik.¹⁾

Mint Tamás utódját az erdélyi vajdaságban Lajos király az Aba nemzetbeli *Petőczfia* (Sirokai) *Miklóst* nevezi, ki 1342 novembertől 1344 második feléig viselte ezen méltóságot. 1345 márczius 13-án „quondam“ erdélyi vajdának neveztetik,²⁾ jölehet utódja a Hermán nemzetbeli *László Székely* ispán fia, *Kerekegyházi Lackfi István* csak 1345 május 12-én kerül legelőbb élénk mint erdélyi vajda és szolnoki ispán. Ez ama híres *Lackfi*, ki főleg Siciliában tűntette ki magát bölcsesége és vitézsége ált.l. — A nápolyi hadjáratból visszatérvén Nagy Lajos király Modenában, 1350 október 16-án kelt levelében még erdélyi vajdának és szolnoki ispánnak nevezi őt, 1351 februárius 14-én azonban „pridem“ vajdának neveztetik utódja által,³⁾ ki már ugyanezen hónap 3-án *Tamás* erdélyi vajda és szolnoki ispánnak nevezi magát, azonban ez év végeig e hivatalaiban nem maradt.⁴⁾

Ki ezen Tamás? azt mindeddig ki nem kutathattam. Hogy nem Szécsényi Tamás, kitetszik Tamásunk saját leveléből, melyben Szécsényi Tamás volt vajdáról, akkor, 1351 februárius 14-én, országbíróról, mint harmadik személyről beszél. — Azon időbeli főurak közt, Szécsényi Tamáson kívül, három kiemelkedő Tamást ismerünk: a Csór nb. Péterfia Tamást, ki azonban a királyi ajtónálló-mesterségnél tovább nem vitte; a Pécz nb. Aladárfia Vörös Tamást, az

¹⁾ *Tört. Tár*, 1892. évf. 507.—8. — *Anjouk Okmt.* IV, 241. 505. — *Fejér*, CD. VIII/III. 378. — *Hazai Oklt.* 209. 213. 223.

²⁾ *Hazai Oklt.* 240. 244. 246. *Beke* i. m. 108. 109. reg. — *Anjouk. Okmt.* IV, 419. 492. V. 548. — Ugyanőt *Fejér* CD. IX/I, 55.) hibás olvasással *Pecheyth Miklósnak* nevezi. — *Alvajdája László.* (*Hazai Oklt.* 241. — *Beke* i. m. 110. 111. 113. reg. — *Anjouk. Okmt.* IV, 317.

³⁾ *Anjouk. Okmt.* VI, 506. V, 411. 428. — *István* alvajdája *Járai Mihály* vagy *Miklósfia Péter*, kiről alaposan értekezett *Lázár Miklós* gróf a *Turul* 1884. évf. 152. lapján. — *Fejér* (CD. IX/II, 316.) egy állítólag 1354. május 18. kelt levelet közöl, melynek záradékában *István* erdélyi vajdának előkerül; de ezen levél, miként a főurak sorozatából kitetszik, előbbre való.

⁴⁾ *Anjouk. Okmt.* IV, 426. 427. 428. V, 466. — *Tört. Tár*, 1892. évfoly. 509. 510.

Apponyiak ősét, ki ekkor talán már nem is élt, és Frankói Tamást, Miklós esztergomi érsek fivérét, ki később mint Lajos király fővezére a velenceiek ellen szerepelt.

Van némi nyoma 1351. évi május hava 9. napjáról annak is, mintha István herczeg, Nagy Lajos király öcsce erdélyi herczeg volt volna, amennyiben a kolozsmonostori konvent némelyekben az ő, tudniillik István herczeg és Tamás vajda parancsára hivatkozik,¹⁾ miből következtethetnők, hogy Tamás vajda közvetlen föllebvalója István herczeg volt. De minthogy István herczeg már 1350. július 9-én mint Szlavon-, Horvát- és Dalmátország hercege szerepel²⁾ és e méltóságát élte fogytáig megtartotta, e föltevés igen problematikusvá válik, noha egyébként kétséget nem szenved, hogy István 1345-ben még mint tizenhárom éves ifjú viselte az erdélyi hercegi címet és valószínűleg élvezte az Erdélyből folyó királyi jövedelmet.³⁾

1351. október 9-én *Egyed* alvajdáról történik emlékezés.⁴⁾

Tamás utódjául Kont *Miklós*, a Tót Lőrincz fia 1351. december 6-tól 1356. márczius 21-ig kerül elő, mely utóbbi dátum alatt a nádori szék üresedésben levén, ő mint erdélyi vajda és szolnoki ispán foglalta el az első helyet a világi főurak közt. Meg is tartotta azt mint nádor, milyenül, noha még se jegyzője, se pecsétje, márczius 31-én már működött.

István nevű alvajdája 1352. évi augusztusban jelentkezik.⁵⁾

Kont Miklós helyébe, Nápolyban volt helytartóját, néhai László székely ispán fiát, *Andrást*, a híres Lackfi István volt vajda öcsesét nevezte ki Lajos király erdélyi vajdának és szolnoki ispánnak, ki okleveleinkben 1359. novemberig kerül elő mint ilyen⁶⁾

¹⁾ *Anjouk. Okmt.* V, 466.

²⁾ *Ikalcic*, Monum. civ. Zagrab. I, 197.

³⁾ *Theiner*, Monum. Hung. I, 699. 703. *Anjouk. dipl. eml.* II, 128: VI. Kelemen pápa levelet ír „Stephano clare memorie Caroli regis Ungarie nato, Duci Transilvano“

⁴⁾ *Anjouk. Okmt.* V, 521

⁵⁾ *Anjouk. Okmt.* V, 532. 603. VI, 439. — *Zichy Okmt.* III, 26.

⁶⁾ *Anjouk. Okmt.* VI, 457. — *Ikalcic*, Monum. cittis Zagrab. I, 212. 216. — A Zichy Okmánytár (II. 367.) 1349-ből közöl András erdélyi vajdától és szolnoki ispántól egy levelet, melyet a XVI. század második felében keletkezett egyszerű, „több helyen hibás“ másolatból írtak le. Hibáihoz sorolhatjuk a föntebbi datumot is. — Ugyanezt kell állítanunk a Székely Oklevéltárban (I. 62.) közölt, állítólag 1353-ban András vajdától kiadott okíratról.

Alvajdájául *Domokos* nevezi magát az egész idő alatt 1356-tól 1359-ig. ¹⁾

A következő erdélyi vajda és szolnoki ispán szintén a Lackfiak közül való: *Dénes*; fia, tudniillik, az ismételve említett István vajdának. Dénes vajda kiadványával először 1359-ben találkozunk. ²⁾ Napos kelete ezen kiadványnak hiányos, amennyiben azt tartalmazza, hogy a király által Gyula-Fehérvárt tartott közgyűlés harmadnapján kelt, de azt elfeledte megjegyezni, mikor tartotta Nagy Lajos király e közgyűlést. Minthogy azonban tudjuk, hogy Nagy Lajos 1359 november 20. és december 20. közt tartózkodott Gyula-Fehérvárt, vajdaságának kezdetét hozzávetőleg szintén meghatározhatjuk.

Aztán szakadatlanul előfordul mint vajda, szolnoki ispán, közben emellett mint bodoni (widdini, bolgárországi) kapitány és temesi ispán, 1367 elejéig, ³⁾ mely esztendő márcziusában öcsese, Döbröközi Lackfi *Miklós* váltja föl, ki miután 1368-ban is vajdászkodott, 1369-ben az oláhok ellen elesett, *Járai Péter*-rel együtt, ki mindkettőjüknek (Dénesnek és Istvánnak) alvajdájok vala. ⁴⁾

Nyomába meg öcsese, Simontornyai Lackfi *Imre* lépett, ki 1369 július 4-től fogva kerül elő mint erdélyi vajda és szolnoki ispán. Az is maradt, mígnem 1372 október előtt nádorrá mozdíttatván elő, helyet adott megint csak öcsésének Csáktornyai Lackfi *Istvánnak*, ki 1387-től 1392-ig a nádori méltóságot viselvén, a vajdai címet le nem tette. ⁵⁾

Alvajdák valának: 1370-ben 1372-ben *János*, 1375-ben *László*. ⁶⁾

Hat Lackfi után, kik rövid megszakítással egymásra következtek, 1377 áprilisben egy más családbeli vajdával találkozunk, s ez

¹⁾ *Anjoule. Okmt.* VI, 491. — *Beke* i. m. 156. 159. reg.

²⁾ *Hazai Oklt.* 262.

³⁾ *Fejér*, CD. IX/III, 147. 223. 300. 313. 348. 388. 459. 468. 560. 577. IX/IV, 39. és egyebütt. — Dénes vajdasága közben, 1364-ben előkerül István erdélyi vajda. (*Fejér*, CD. IX/III, 415—7.) De az oklevél — úgy látszik, hamis; kelte határozottan az.

⁴⁾ *Fejér*, CD. IX/IV, 48. 57. 118. 122. — V. ö. *Nagy Lajosomat*, 404. l.

⁵⁾ *Fejér* CD. IX/IV, 164. 180. 217. 221. 362. 374. 462. 476. 498. IX/V, 84. — *Beke* i. m. 184. 194. reg. s egyebütt. — *Árpádk. új Okmt.* XI, 428. 462. 533. XII, 222. — *Hazai Okmt.* II, 126. V, 178.

⁶⁾ *Beke* i. m. 189. 192. reg. — *Fejér*, CD. IX/IV, 322. — *Hazai Oklt.* 297. 302.

a Tomaj nemzetségből származott Dezsőfia Losonczy *László*,¹⁾ ki a megjelölt időtől szakadatlanul előfordul 1391-ig.²⁾

Ez időközön alvajdakul találtuk: 1378—1384 *Jánost*, 1386-ban Frank *Istvánt*.³⁾

Losonczy László utódjául 1391 november 11-én találjuk az Ákos nb. Bebek *Imrét*, ki mint erdélyi vajda és szolnoki ispán 1392-ben és 1293 (október 8) is előfordul.⁴⁾

Alvajdája 1393-ban *Bertalan*.⁵⁾

Utódja a Kachich nemzetbeli néhai Konya Miklós bán fia, illetve Szécsényi Tamás vajda unokája: *Frank* vagyis Ferencz volt. 1393 deczember 8-án, aztán 1394-ben és 1395 április végeig kerül elő mint erdélyi vajda és szolnoki ispán.⁶⁾

Alvajdájaul 1394-ben Veres vagy Veresi Györgyfia *Péter* említetik, de nyilván tévesen, minthogy ő magát „magister Petrus filius Georgy de Werek“ erdélyi viczevajdának nevezi.⁷⁾

Ugyancsak 1395-ben június 10-én mutatkozik Stiboriczi *Stibor*, ki magát erdélyi vajdának, az egész Vág urának, szolnoki és pozsonyi ispánnak czímezi. Előfordul Stibor a következő években is, és a vajdai méltóságot átviszi a XV. századba.⁸⁾

Alvajdája 1396-ban *János*, ki magát Váradjai azaz Járjai Péter néhai erdélyi alvajda fiának mondja. Még ez évben elesett Nikápolynál. — 1400-ban Szörcesei *János* az alvajda.⁹⁾

Ezzel végére értem föladatomnak. Szó sincs róla, hogy munkám tökéletes: fér hozzá majd még pótlás elég. De legalább anyakönyve van megvetve az erdélyi vajdáknak.

PÓR ANTAL.

¹⁾ Származására nézve lásd: *Árpádok új Okmt.* VII. 324. XII. 268. — *Fejér* CD. IX/V, 82.

²⁾ *Fejér*, CD. IX/V, 209. 244. 311. 370. 447. 459. 561. X/I, 65. 129. 150. 160. 410. 503. 555. 586. 675. és egyebütt.

³⁾ *Fejér*, CD. IX/V, 305. 346. 347. — *Beke* i. m. 184. reg. — *Hazai Oklt.* 314.

⁴⁾ *Fejér*, CD. X/I 678. X/II, 54. 99. 156. — *Beke* i. m. 215. reg.

⁵⁾ *Fejér*. CD. X/II, 175.

⁶⁾ *Pesty*, Régi vármegyék, I, 115. — *Székelv. Oklt* I, 87. — *Fejér*, CD 267. 297.

⁷⁾ *Beke* i. m. 216. reg. — *Fejér*, CD. X/II, 222. — *Hazai Oklt.* 323.

⁸⁾ *Fejér*, CD. X/II, 340. 393. 395. 432. 537. 719. 759. — *Anjouk. Okmt.* VI, 577. jegyz. — *Hazai Okmt.* I, 294. 295.

⁹⁾ *Beke*, i. m. 222. 232. reg. — *Anjouk. Okmt.* III, 263. — *Fejér*, CD. X/II, 387. 828. — *Turul*, II, 154.